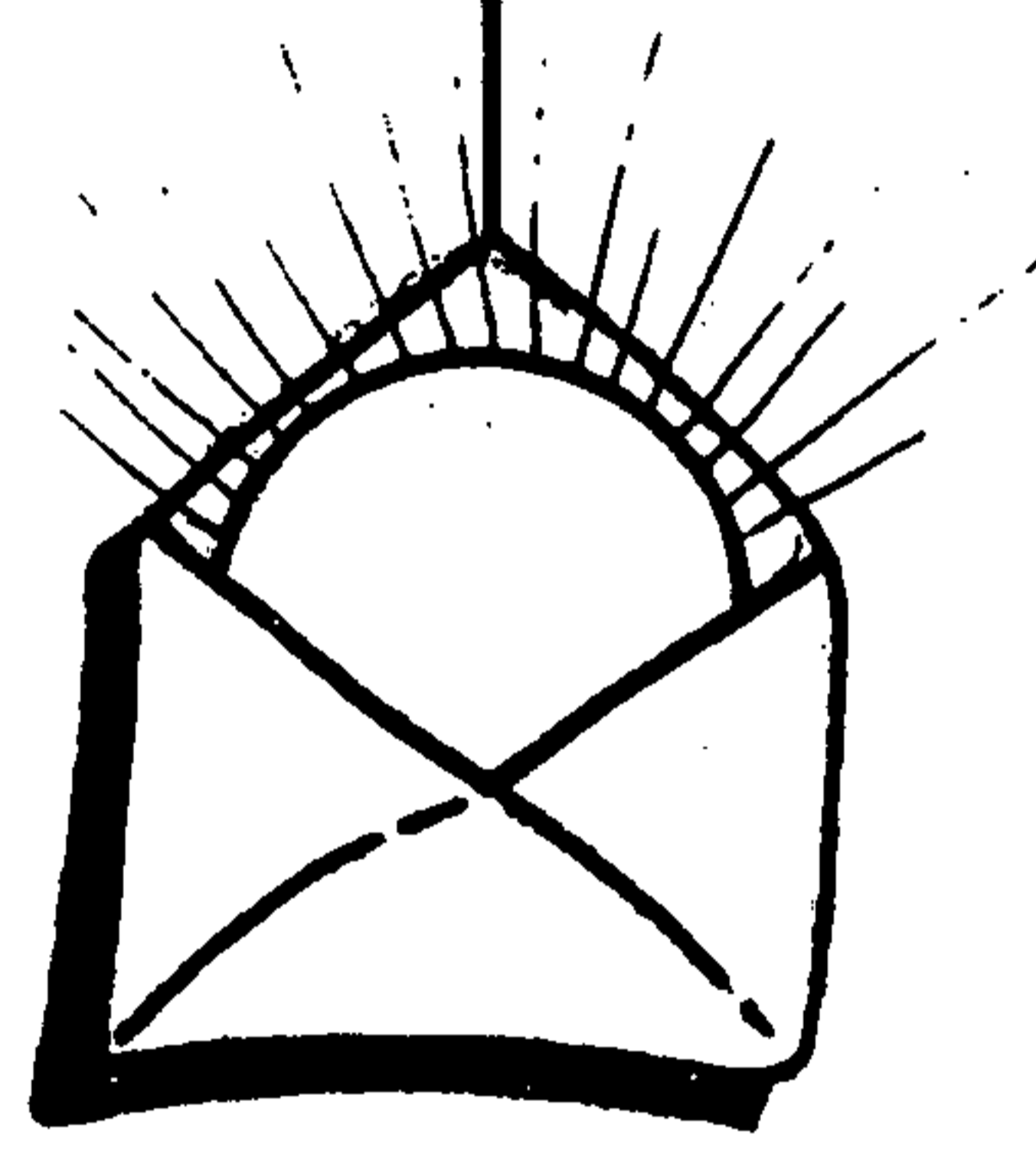

در شماره‌ی پیش، به مهم‌ترین چالش‌های دوران غیبت کبرا پرداختیم. شناخت امام غایب برای کسانی که او را ندیده‌اند و به محضر او شرف‌یاب نشده‌اند، نخستین مشکل و چالش به شمار می‌رود. محور اشکال دوم، امکان ایمان به چنین امامی است که در عین حیات و عصمت، در پشت پرده‌ی غیبت، از دیده‌ها محجوب است، هر چند که در جامعه حضور دارد. در خاتمه‌ی مقاله‌ی گذشته، به طور گذرا، به این دو چالش و راه حل اجمالی آن پرداختیم. در این شماره، به یاری خدا، به ریشه‌یابی این دو مشکل و راه حل‌های مطرح شده در متون تاریخی ما برای این دوران، می‌پردازیم و سایر مشکلات را نیز در پرتو این دو مشکل مرور خواهیم کرد.

تاریخ عصر غیبت کبرا (۶)

انظر

۳۱۸

خلاصه‌ی جواب برای چالش شناخت امام غایب

خلاصه‌ی رفع اشکال نخست به شرح زیر است:

۱- امکان شناخت و وسائل لازم برای تحقق شناخت و آگاهی عامه‌ی مردم، بویژه نخبگان جامعه، از وجود و استمرار حیات دوازدهمین اختر تاب‌ناک آسمان ولایت، فراهم شده است. این آگاهی‌ها، از سوی قرآن کریم و پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) و امامان پیشین و نواب خاص امام مهدی (علیه السلام) و دانشمندان دوران حضور و دوران غیبت صغرا، و دوران غیبت کبرا نیز به گونه‌ای مستمر و پیوسته، در اختیار عموم مردم و حق‌جویان قرار داده شده است.

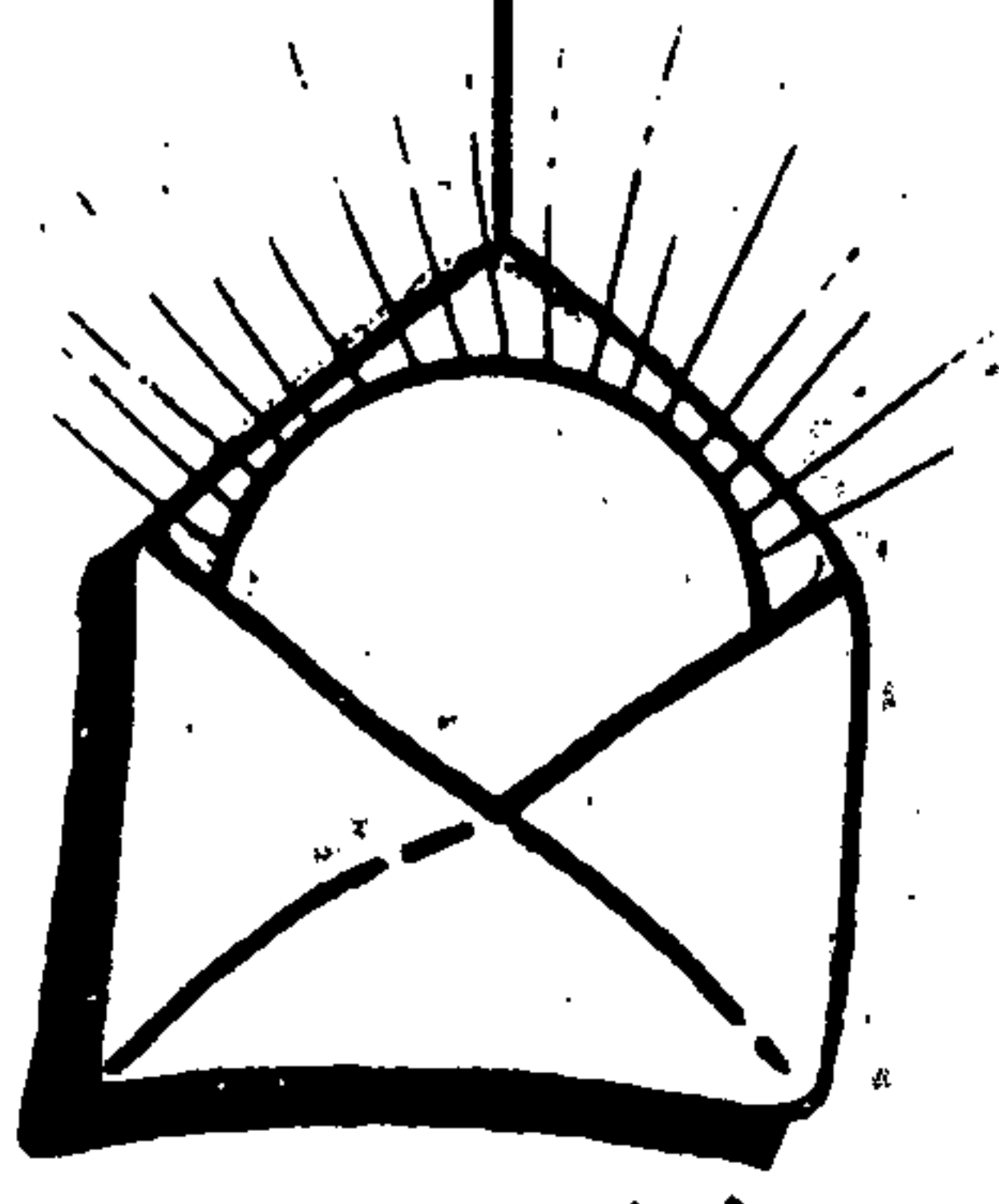
۲- دلائل عقلی و مجموعه‌ی دلائل حسی و عینی؛ یعنی، کرامت‌های ثبت شده، در طول شصت و نه سال دوران ارتباط با امام مهدی (علیه السلام)، آن هم به دست افراد گوناگون جامعه، امری مشهود و مسموع، و در میان سطوح و اقشار مختلف، از جمله علما و دانشمندان نیز رایج بود. این دلائل، مهم‌ترین ابزار تحقق ایمان در دوران غیبت کبرا بود.

۳- مدعیان مهدویت و سوء استفاده کنندگان از نام امام مهدی (علیه السلام) در دوران غیبت صغرا و سپس دوران غیبت کبرا، دانشمندان و فرهیختگان جامعه را به دفاع از حریم امامت و امام مهدی (علیه السلام) و مسئله‌ی مهدویت وادار کرد و به طور غیرمستقیم شناخت مردم به امام مهدی (علیه السلام) را بالا برد.

۴- در کتاب‌های کلامی و تاریخی و حدیثی، به دلائل عقلی و نقلی و حسنی، به خوبی پرداخته شده است.

۵- یکی از مهم‌ترین دلائل قرآنی که برای عموم صاحبان خرد، سؤال برانگیز هم بوده و هست، سوره‌ی مبارک قدر است. فعل مضارع «تَنْزَلُ» در سوره‌ای که در سال‌های آغازین بعثت پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) نازل گشته است، چه معنایی دارد؟ ملائکه و روح، بر چه کسی و برای چه، در شب قدر، از غروب تا طلوع فجر، پیوسته فرود می‌آیند؟ روایت‌های گوناگون در تفسیر این آیه و آیات مشابه، وجود شب قدر در هر سال را تصریح دارد. از این سوره، وجود یک انسان شایسته برای فرود آمدن ملائک، حتی پس از دوران پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) فهمیده می‌شود.

تمام مسلمانان جهان، بلکه تمام جهانیان، به چنین مطلبی دست‌رسی داشته و دارند و می‌توانند از آن آگاه شوند. این مطلب خصوصاً در دوران غیبت، بسیار قابل تأمل است.

انظار

۳۱۹

سال دوم / شماره‌ی ششم / زمستان ۸۱

شناخت مطلوب و راه رسیدن به آن

در این شماره، به پاسخ چند سؤال دیگر در باره‌ی شناخت و ایمان عموم مردم به امام زمان (علیه السلام) در دوران غیبت کبرا باید پردازیم.

سؤال یکم - چه گونه ممکن است شناخت مردم از امام مهدی (علیه السلام) در عین غیبت از دیده‌ها، همچون شناخت آنان از او در حال حضورش باشد؟

سؤال دوم - با توجه به غیبت امام مهدی (علیه السلام) و احساس نکردن آثار وجودی او در جامعه، چه گونه می‌توانیم شناختی عمیق از او پیدا کنیم؟

سؤال سوم - با توجه به دو سؤال گذشته، آیا ممکن است ایمان به وجود او در دوران غیبت کبرا به ایمانی در حد یقین برسد؟

کلید حل این سه سؤال، در شماره‌ی پیش تقدیم شد و آن جا روشن شد که مسئله‌ی امام مهدی (علیه السلام) در دوران غیبت، بویژه غیبت کبرا، یکی از مصادیق ایمان به غیب است، و

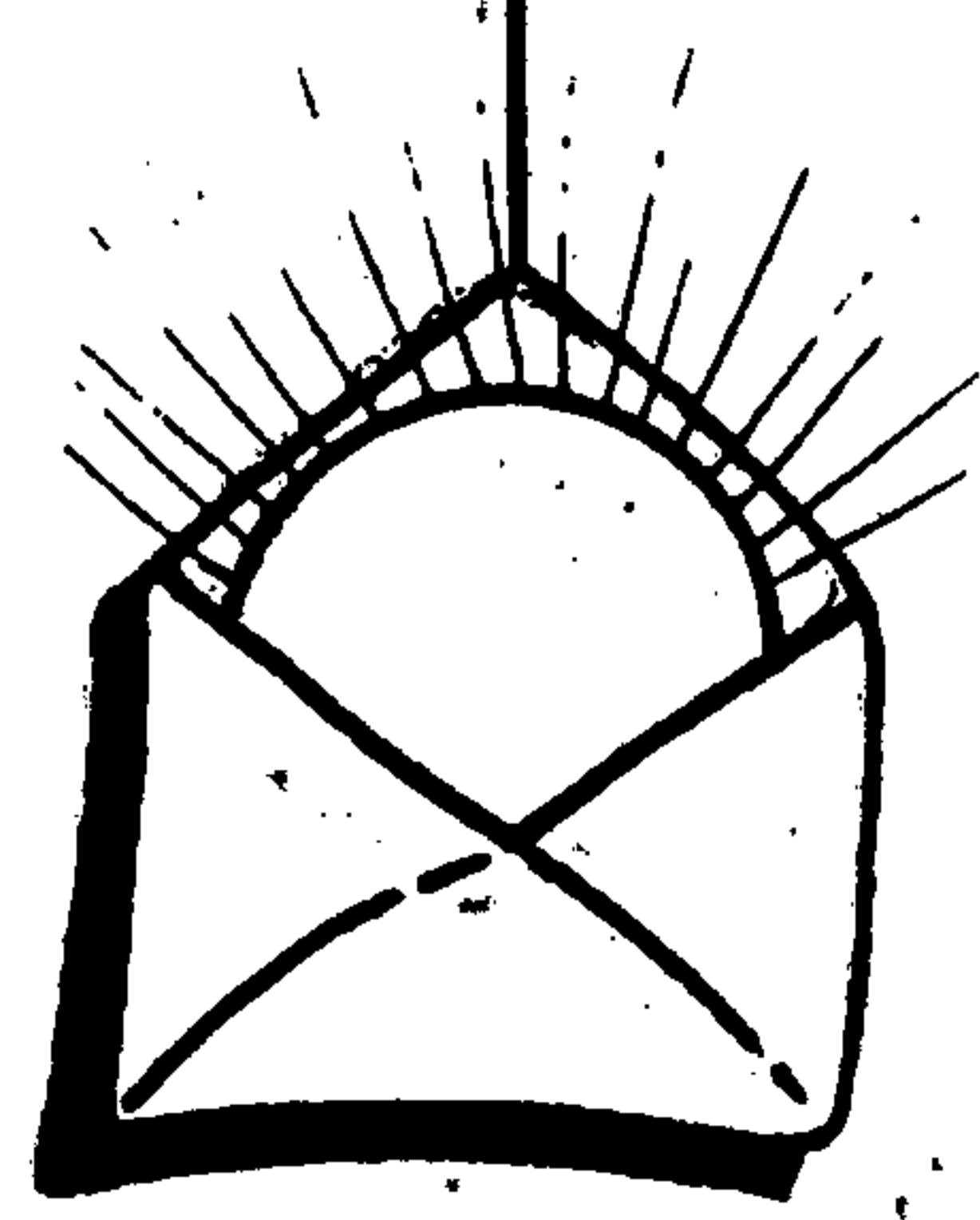
همان طور که شناخت و ایمان به خدای نامحسوس، امکان پذیر است و قابلیت رشد را نیز دارا است، شناخت و ایمان به امام معصوم و غایب که امامت او در قرآن و سنت منصوص است، امری امکان پذیر بوده و هست.

همان طور که رسیدن به مرز یقین، در موضوع ایمان به خدا، امکان پذیر است، رسیدن به مرز یقین در مورد ایمان به امام معصوم و غایب نیز امکان پذیر است. البته، این ایمان و رشد آن، به ابزار و وسایلی منطقی و علل طبیعی نیاز دارد که فراهم اند. بنابراین، باید در ابتدا، علل ضعف شناخت و ضعف ایمان را بشناسیم تا بتوانیم در رفع این ضعف کوشا باشیم.

علل ضعف شناخت امام در غیبت کبرا

به طور کلی، می توانیم علل ضعف شناخت مردم را معلول چند امر بدانیم:

- ۱- نداشتن تصویری روشن از موضوع مورد اعتقاد؛
- ۲- نداشتن دلیل یا دلایل کافی برای عقیده‌ی خود؛
- ۳- مقایسه‌ی مطالب عقلی با مطالب حسی، و انتظار پیدا کردن دلایل حسی برای همه‌ی مطالب عقلی؛
- ۴- سست بودن برخی از دلایل ارائه شده، یا عدم هضم آن دلایل برای مقطع سنی معین یا مقطع زمانی مورد نظر؛
- ۵- غفلت از آثار و نتایج و برکات امام معصوم در حالی که انسان در آن برکات غرق شده باشد، (البته جهان و جامعه، هیچ وقت، بدون وجود امام معصوم، تجربه نشده است.)؛
- ۶- شبهه پراکنی‌های پیایی و ضعف پاسخ‌های داده شده؛
- ۷- تلاش دشمنان اسلام، برای دور کردن جامعه از معنویت و ارکان هدایت و غرق شدن در لذت‌های مادی، و در نتیجه از دست دادن حساسیت لازم نسبت به حضور امام معصوم در جامعه.

انظار

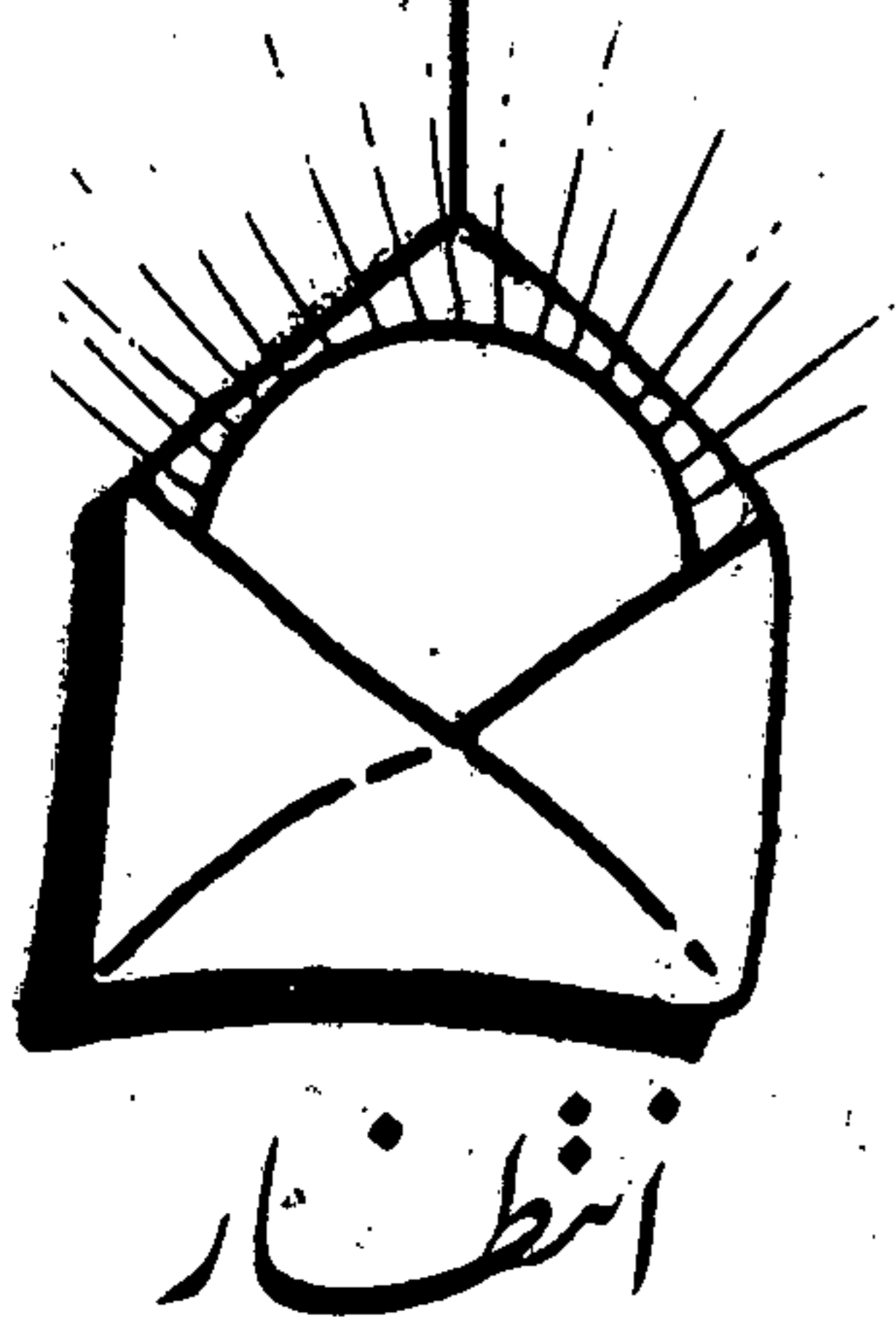
۳۲۰

سال دوم / شماره‌ی ششم / زمستان ۸۱

علل ضعف ایمان به امام در دوران غیبت کبرا

ضعف ایمان نیز، جدای از ضعف شناخت، می تواند معلول چند امر باشد:

- ۱- ضعف شناخت و کافی نبودن اطلاعات موجود در باره‌ی امام غایب؛
 - ۲- ناقص بودن استدلال یا کافی نبودن دلائل ضرورت و اهمیت وجود امام معصوم (علیه السلام) در جامعه در تمام دوران‌ها؛
 - ۳- عدم احساس به آثار وجودی امام غایب؛
 - ۴- عدم احساس به حضور او در صحنه‌ی زندگی؛
 - ۵- جهل به فوائد وجود امام (علیه السلام) در دوران غیبت؛
 - ۶- ضعف ارتباط روحی با امام معصوم (علیه السلام) در دوران غیبت و استتار؛
 - ۷- اعتقاد به امکان ادامه‌ی زندگی فردی و اجتماعی منهای وجود امام معصوم؛
 - ۸- شبهات مطرح شده در باره‌ی امام مهدی (علیه السلام) گاهی اصل شناخت رازیر سؤال می‌برد و گاهی ایمان به او را متزلزل می‌سازد؛
 - ۹- فقدان عنصر صبر و بردباری و یا فقدان روحیه‌ی تلاش و تحقیق که در فرض طولانی شدن غیبت، می‌تواند انسان را از ظهور امام (علیه السلام) مأیوس گرداند.
- به همین جهت، در برخی دعا‌های ویژه‌ی دوران غیبت، روحیه‌ی استعجال نکوهش شده است، و در مقابل، روحیه‌ی انتظار امام غایب (علیه السلام) ستایش و تقویت شده است، بلکه مؤمنان باید برای به دست آوردن صفت و ملکه‌ی صبر و مقاومت و بردباری، درخواست جدی و دعای واقعی کنند. این امر، نشانه‌ی برخی آسیب‌های جدی در این زمینه است.
- پرسش‌های بی‌جا و غیر مفید، و اعتراض‌های نابه‌جانبه‌ی انسان را به سمت یک نوع سستی در ایمان می‌کشاند.

انتظار

۳۲۱

سال دوم / شماره‌ی ششم / زمستان ۸۱

انتظار اطلاع و آگاهی از تمام اسرار هستی، انتظاری بی‌جا است که انسان را در کشف اسرار نهفته، حریص می‌گرداند، ولی او را به جایی نمی‌رساند. به همین دلیل، یک انسان منتظر ظهور امام مهدی (عج) نباید انتظار داشته باشد که سر همه چیز را بداند.

فراموش کردن وجود امام معصوم غایب، منتظر نبودن ظهور او، قطع ارتباط روزانه با او، ترک صلوات فرستادن بر او، ترک دعای تعجیل فرج

برای او، می‌تواند ایمان انسان را به او بست کند و انسان را از آمادگی برای ظهور او محروم گرداند.

پدیده‌ی استعجال - که در روایات و دعاها، بسیار نکوهش شده است - می‌تواند معلول یکی از دو عامل باشد:

الف) نزدیک بین بودن انسان و فقدان دورنگری و عادت ندادن خود به دیدن افق‌های بسیار دور زندگی و توجه به منافع و مصالح بسیار نزدیک، و محسوس و زودگذر و غفلت از مصالح آینده و اهداف بزرگ رسالت جهانی و فراگیر امام زمان (علیه السلام)؛

ب) آگاه نبودن به مسیر طبیعی و منطقی تحولات اجتماعی، و عدم شناخت قوانین حاکم بر تحولات اجتماعی.

آسیب‌زدایی از شناخت و ایمان به امام غایب

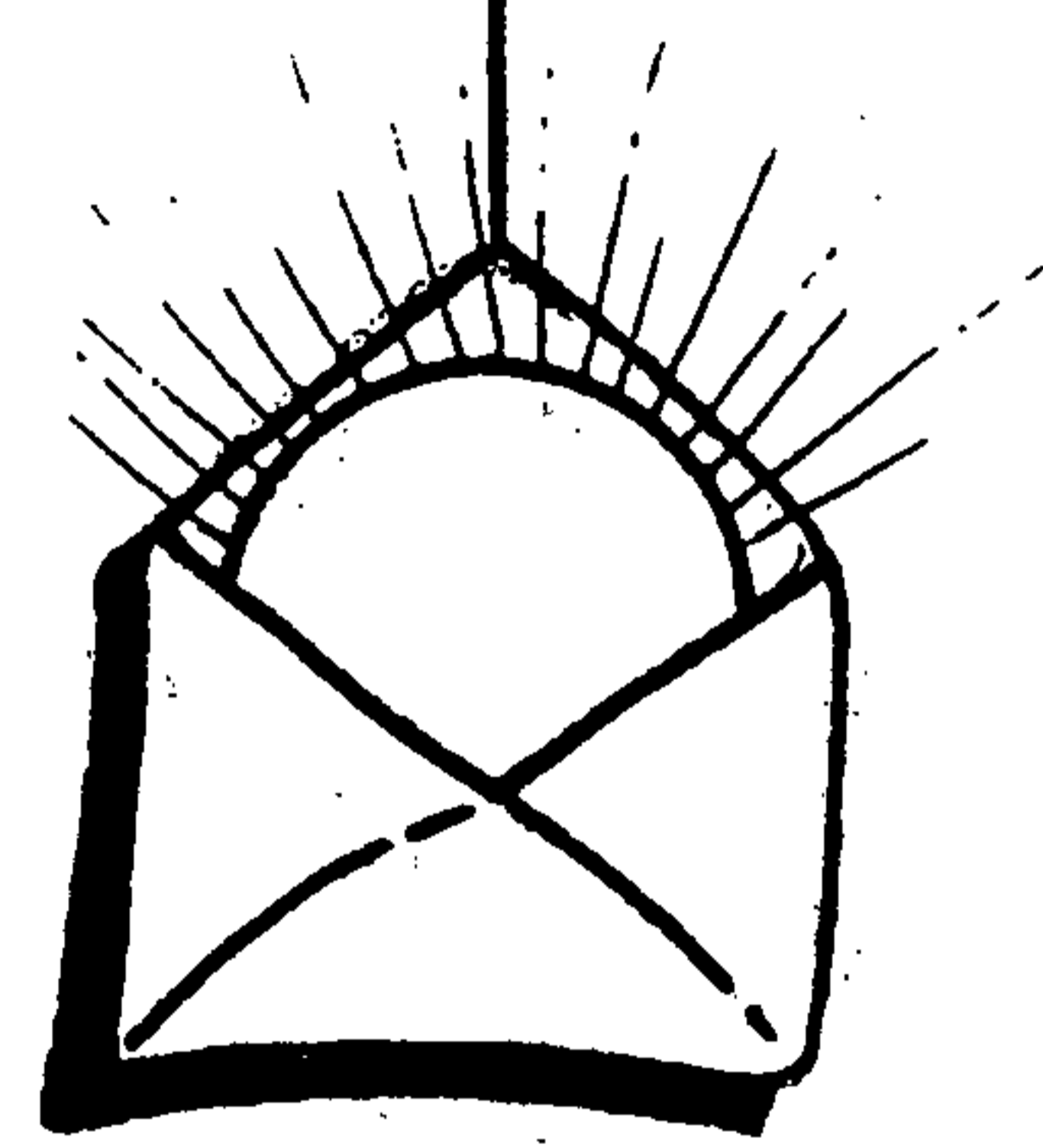
اهل بیت پیامبر (علیهم السلام) به شناخت و ایمان مردم به امام معصوم (علیه السلام) در زمان غیبت او، توجه شایان داشته‌اند و در آثار گران‌بهایشان، این اهتمام، به خوبی، به چشم می‌خورد.

در دعاها و زیارت‌نامه‌ها و روایات اهل بیت (علیهم السلام) به بسیاری از علل ضعف شناخت و ایمان به امام غایب نیز توجهی ویژه می‌بینیم.

البته، بسیار روشن است که با توجه به علل ضعف شناخت و ضعف ایمان، باید در رفع این مشکل بکوشیم. خلاصه‌ی درمان این مشکل، در بسیاری از دعاها و زیارت‌نامه‌های مخصوص حضرت مهدی (علیه السلام) در دوران غیبت کبرا، مطرح شده است.

۱- به عنوان نخستین گام، به دست آوردن شناخت صحیح از مسئله‌ی مهدویت و شخص امام مهدی (علیه السلام) امری ضروری است. این مهم، با دقت کافی در دعاها و زیارت‌نامه‌ها، تأمین می‌گردد؛ زیرا که شناخت صحیح و لازم را در آن‌ها می‌یابیم.

۲- گام دوم، به دست آوردن دلائل کافی و لازم، و اثبات‌کننده‌ی وجود امام معصوم و غایب است. هر چند این دلائل را در کتب کلامی می‌یابیم، اما دعاها و زیارت‌نامه‌ها، از این دلائل نیز برخوردارند، بلکه در برخی دعاها و زیارت‌نامه‌ها، صریحاً، و در برخی دیگر، با اشاره‌ای گویا، این مبحث مطرح شده است. زیارت جامعه‌ی کبیره و زیارت وارث و دعای عصر روز جمعه، به طور ویژه، به این امر پرداخته است.

انظار

۳۲۲

۳- گام سوم، شبهه زدایی است. باید به همه‌ی شبهات تزلزل آفرین، توجه شود و حل گردد. برخی از این شبهات را کتاب‌های کلامی و حدیثی و برخی نیز در دعا‌های ویژه امام زمان (عج)، مطرح و پاسخ داده شده است.

۴- گام چهارم، زدودن مشکل یأس و ناامیدی است. این مشکل، با شناخت و تبیین قوانین اساسی حاکم بر تحولات اجتماعی (منطقه‌ای و جهانی) و فهم روند تحولات فرهنگی و اجتماعی قابل رفع است.

شناخت این قوانین، راه‌های گوناگون دارد. از جمله‌ی این راه‌ها، بهره‌برداری صحیح از تاریخ است. شناخت صحیح از تاریخ، راه را برای شناخت مسیر و قوانین حاکم بر تحولات اجتماعی، هموار می‌کند. قرآن کریم، بیش‌ترین توجه را به این راه معطوف داشته است.^۲

در برخی از دعا‌های ویژه‌ی امام زمان (علیه‌السلام)، یقین به قیام حضرت مهدی (علیه‌السلام) را همانند یقین به قیام حضرت رسول خدا (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم)^۳ قرار داده است و در حقیقت، ما را از گذشته‌ی یقین آور به آینده‌ی نیازمند یقین، توجه می‌دهد. بنابراین، یقین لازم را نیز می‌توانیم از راه مطالعه و تحقیق در تاریخ به دست آوریم و برای دیگران تبیین کنیم. با استفاده از تاریخ، بیش‌ترین زمینه‌های لازم برای تحقق یقین فراهم می‌گردد.

۵. گام پنجم، توجه به افق‌های بسیار دور، در غین توجه به افق‌های بسیار نزدیک و بالفعل است. دورنگر بودن، همزمان با غافل نبودن از واقعیت‌های موجود، بسیار لازم است. بنابراین، مشکل زمان را باید برای خود حل کنیم و مراقب باشیم که توجه به آینده‌ی بسیار دور، عامل یأس و سستی و در نتیجه مانع برنامه‌ریزی دراز مدت و پایدار نگردد.

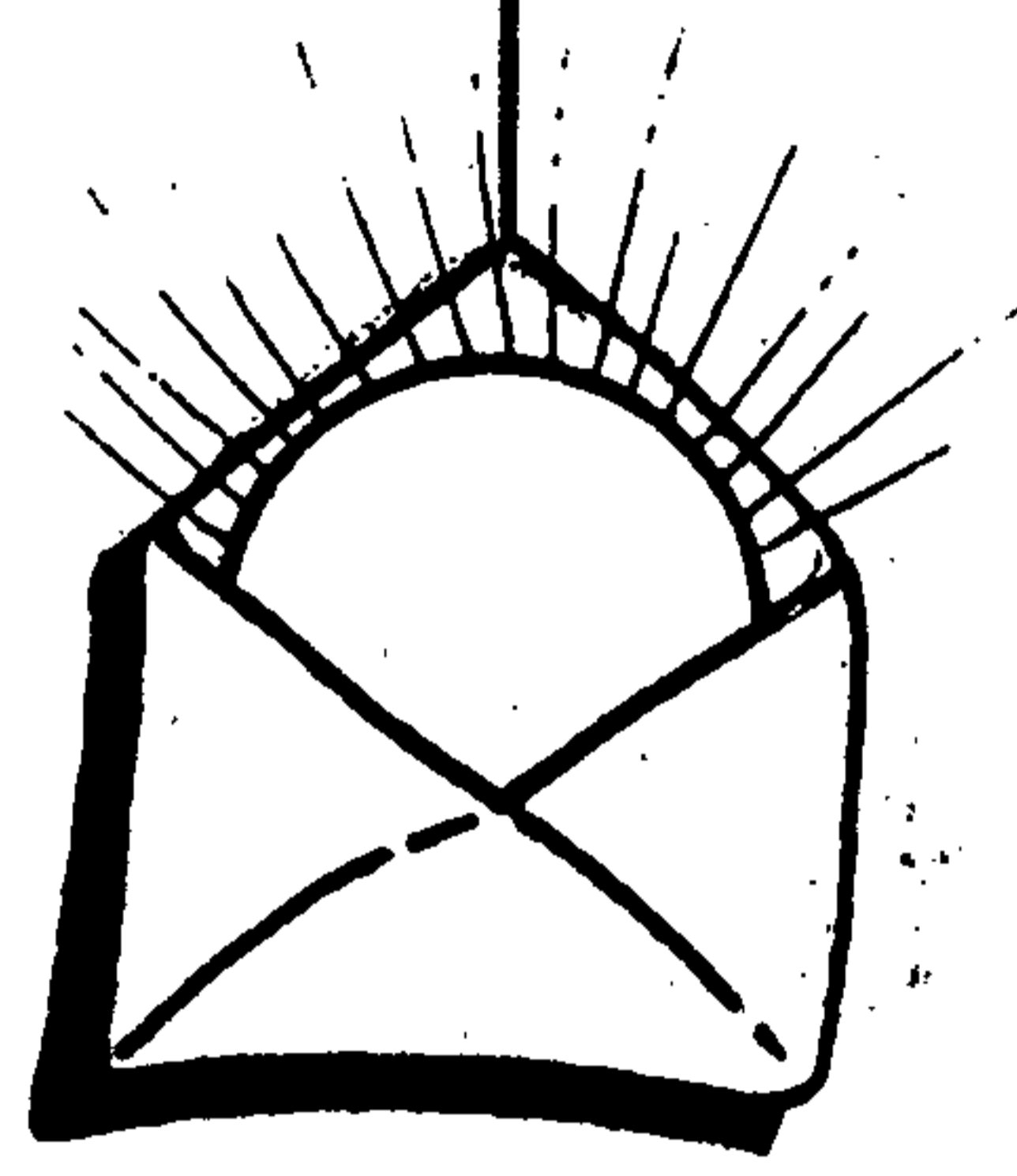
قرآن کریم، می‌فرماید: «انهم یرونها بعیداً و نراه قریباً»^۴؛ برخی از مردم، قیامت یا قیام مهدی (علیه‌السلام) را بسیار دور می‌بینند، در حالی که ما آن را بسیار نزدیک می‌بینیم.

۶- پس از رفع شبهات و زدودن شک‌ها و تردیدهای مطرح شده در مورد دلائل قطعی که ثابت‌کننده‌ی وجود و حضور امام در پشت پرده‌ی غیبت است، لازم است ارتباط معنوی ما با امام ناظر و غایب (علیه‌السلام) - که مهم‌ترین عامل رشد معرفت و ایمان به او به شمار می‌رود - تقویت گردد.

تقویت ارتباط معنوی با امام غایب، با وسائلی چند تحقق پذیر می‌باشد:

الف) دعا‌های روزانه و هفتگی و در مناسبت‌های گوناگون؛

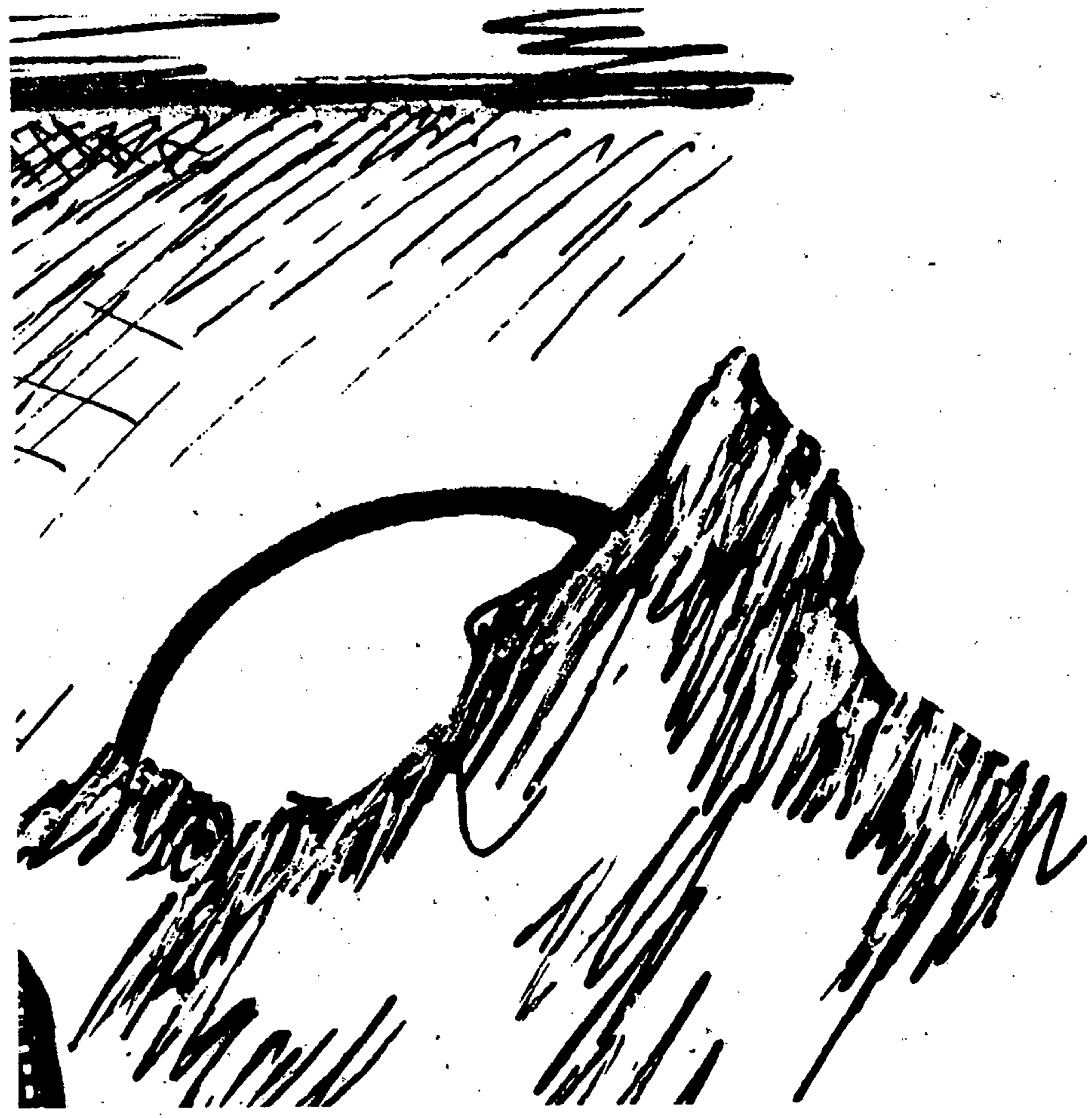
ب) زیارت‌های روزانه و هفتگی و در مناسبت‌های مختلف؛

انظار

۳۲۳

سال دوم / شماره‌ی ششم / زمستان ۸۱

ج) انتظار صحیح و سازنده و مبارزه با انتظار منفی که خود از عوامل سستی‌زا و یأس‌آور است؛

د) توجه به مسئله‌ی عرضه‌ی اعمال مردم بر امام زمان خود، و لازمه‌ی آن احساس نظارت همیشگی امام (علیه السلام) بر اعمال مان؟
ه) توجه به ویژگی شب قدر و نحوه‌ی ارتباط معنوی و شایسته با امام زمان (علیه السلام) در این شب مهم^۷ در هر سال؛

و) ارتباط مالی و عاطفی با امام (علیه السلام)، (توجه به وجوب خمس بر مردم که از آن امام می‌باشد)، و استحباب پرداخت صدقه یا نذر برای سلامتی امام زمان (علیه السلام) که مستلزم یک ارتباط واقعی و معنوی با امام است.

ز) ارتباط پیوسته اعتقادی و تشکیلاتی و عاطفی با نایبان عام امام زمان (علیه السلام)^۸؛
ح) ارتباط سیاسی و اجتماعی و عاطفی سالانه با امام زمان خود (علیه السلام) در عرصه‌ی حج و در روزهای ویژه‌ی حج؛ زیرا، همه ساله، امام (علیه السلام) در موسم حج حاضر می‌گردد و به حجاج آن سال توجهی ویژه می‌کند.

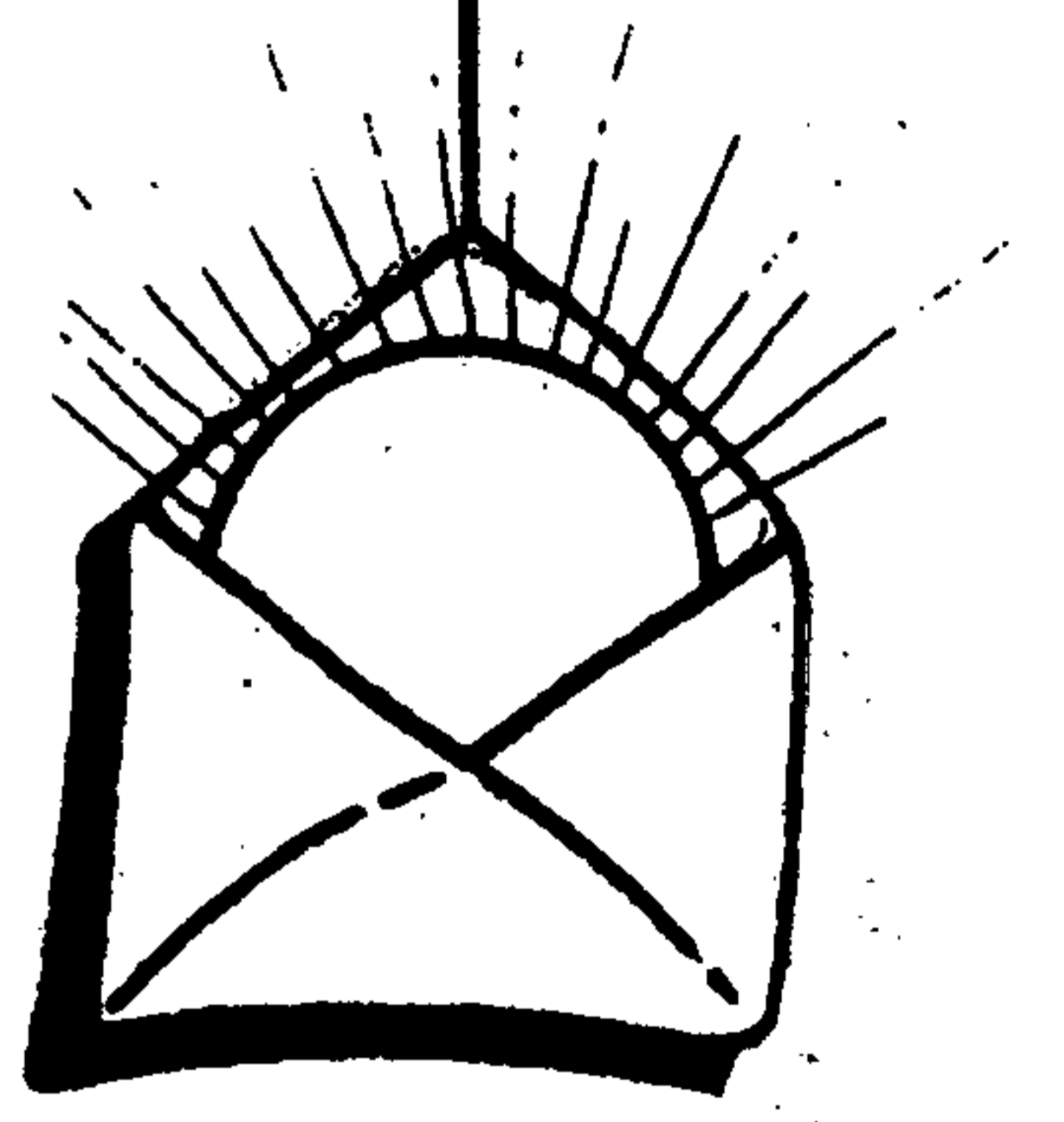
ط) توسل به امام زمان و توجه ویژه به او در تنگناها و مشکلات فردی و اجتماعی و درخواست شفاعت؛

ی) تبلیغ و ترویج نام و یاد امام مهدی (علیه السلام) در میان افراد خانواده و افراد محله و میان همشینان و دوستان و در میان سایر افراد جامعه. این امر آثار روانی مثبتی در جهت تحکیم ارتباط حقیقی با امام زمان (عج) دارد.^۹

ک) توجه یافتن و توجه دادن به ضرورت وجود و حضور امام معصوم در تمام عرصه‌های اجتماعی.

آموزه‌های زیارت‌نامه‌ها و دعا‌های رسیده از معصومان (علیهم السلام) در باره‌ی حضرت مهدی (علیه السلام) بسیار زیبا و گویا، و نشان‌دهنده‌ی نوع درمان مناسب و راه‌حل‌های دقیق برای رفع مشکلات زمان غیبت است.

استفاده از عنصر تبیین مسئولیت‌های امام (علیه السلام) در دوران غیبت، می‌تواند در

انتظار

۳۲۴

اشکال زدایی نسبت به فواید و آثار وجودی امام غایب، مؤثر باشد. با تبیین آن، اشکال لغویت وجود امام غایب، مرتفع می‌گردد و یکی از سبب‌های سُستی ایمان و ضعف ارتباط، مرتفع می‌گردد.

استفاده از عنصر تبیین مجموعه وظایف پیروان امام مهدی (علیه السلام) و منتظران واقعی او نیز نشان دهنده‌ی توجه به اشکال به فایده‌ی انتظار امام غایب است. رفع این اشکال، ضروری، بلکه یک نوع مبارزه با انتظار منفی و راهی برای معالجه و درمان مشکل سوء استفاده‌ی دشمنان از غیبت امام معصوم (علیه السلام) است.

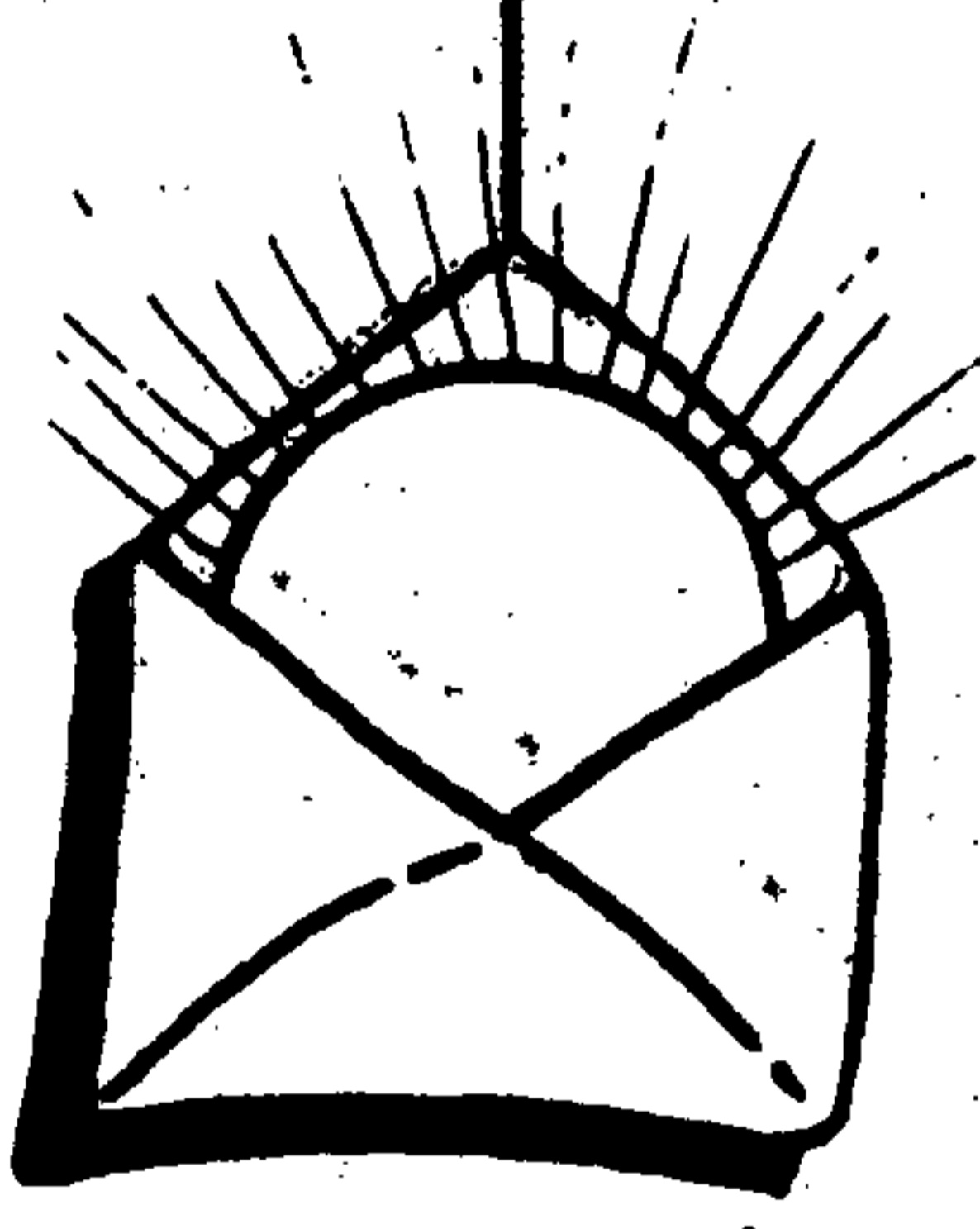
انتظار منفی، یکی از زمینه‌های ایجاد بحران‌های فکری و سیاسی و اجتماعی و اخلاقی در جامعه‌ی اسلامی است.

استفاده از عنصر خطاب و سخن گفتن مستقیم با امام غایب (علیه السلام) - که در زیارت نامه‌ها و دعاها به چشم می‌خورد - نشان دهنده‌ی اهمیت توجه مؤمنان و منتظران به ضرورت داشتن احساس واقعی نسبت به حضور امام معصوم در تمام صحنه‌های زندگی آنان است. استفاده از عنصر تکرار بیان وظایف به منتظران و یاران امام زمان (علیه السلام) نشان دهنده‌ی ضرورت تربیت آنان، همراه با تذکر و یادآوری‌های پیوسته نسبت به ضرورت آمادگی بالفعل برای یاری رساندن به امام، و ایجاد آمادگی واقعی و لازم در خود و دیگران برای ظهور امام (علیه السلام) و ضرورت آمادگی برای فرمان برداری از او است.

تقریباً همه‌ی آسیب‌های دوران غیبت - که دوران انتظار فرج است - در دعاها و زیارت نامه‌های موجود، به طور چشم‌گیری تذکر داده شده، و راه حل‌های آن‌ها نیز در بیش‌تر دعاها مطرح گشته است.^{۱۰}

در این دعاها و زیارت نامه‌ها، برنامه‌های آینده‌ی امام نیز به گونه‌ای بسیار گویا و روشن، مطرح شده است و چشم‌انداز حرکت آینده‌ی امام (علیه السلام) را نیز به پیروان او گوشزد می‌کند تا به سمت آن اهداف بلند حرکت کنند و خود را به او و اهداف او، هر چه سریع‌تر، نزدیک کنند.^{۱۱}

در برنامه‌های ویژه‌ی منتظران - که یک برنامه‌ی کامل برای ایجاد آمادگی، و در حقیقت، نشانه‌ی یک آماده باش کامل و تمام عیار است - مقدمات ظهوری که در اختیار منتظران و دل‌باختگان و شیفتگان ظهور حضرت است، برنامه ریزی شده است، و این، خود، نقشی فعال و عملی در زمینه سازی واقعی را ایفا می‌کند.

انتظار

۳۲۵

سال دوم / شماره‌ی ششم / زمستان ۸۱

بنابر این، بسیاری از چشم اندازها و مشکلات مطرح در عصر غیبت و راه حل های این مشکلات، در خصوص دوران غیبت کبرا، در دعاها و زیارت نامه ها و صلوات ویژه ی حضرت مهدی (علیه السلام) به گونه های مختلف، با اجمال و تفصیل، و گاهی با تکرار و تأکید فراوان، به چشم می خورد. این مطلب، نشان می دهد که همه ی امامان معصوم (علیه السلام) در دوران حضورشان، به مسئله ی غیبت و مشکلات آن، توجهی کامل داشته اند. خود حضرت صاحب الامر (علیه السلام) در دعاها ی گوناگونی که به پیروان خود تعلیم کرده است، در صدد علاج بسیاری از این مشکلات و چالش ها بوده است.

پس مهم ترین عنصر در تقویت ارتباط معنوی با امام غایب (علیه السلام) همین دعاها ی روزانه و هفتگی ویژه ی امام زمان (علیه السلام) است که یک برنامه ی حساب شده و منظم را در پیش روی منتظران قرار می دهد تا طبق این الگو، زندگی خود را تنظیم کنند و به سوی روزهای ظهور، یک حرکت جدی و حساب شده و با شتاب، داشته باشند.^{۱۲}

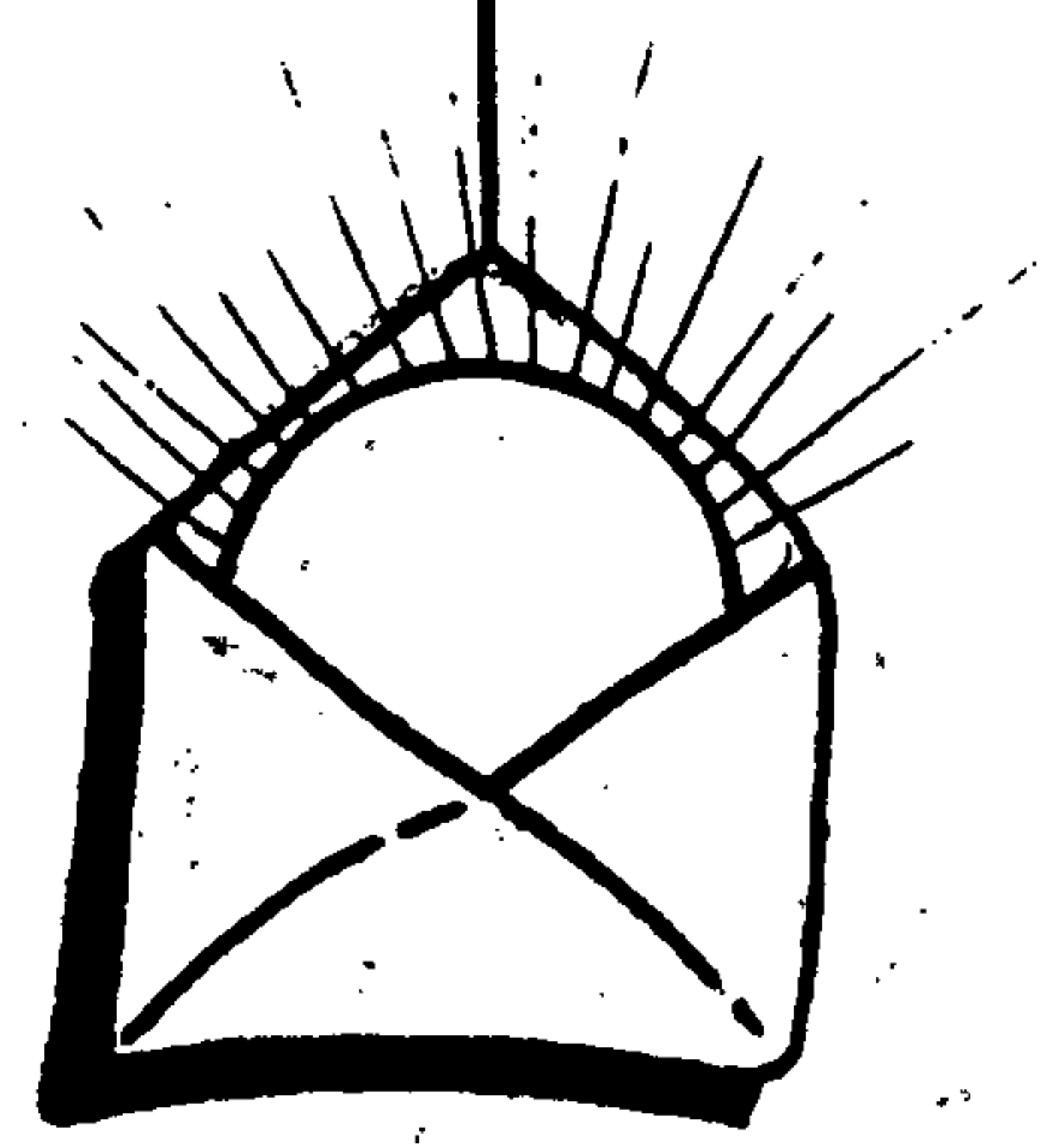
در این دعاها، همین بس است که عنصر امید در وجود انسان زنده می شود. توجه به عنصر ایمان و عنصر یقین که اوج اعتقاد مطلوب است، در این دعاها، بسیار چشم گیر است. به همین خاطر، عوامل سلب یقین، گوشزد، و راه حل های گوناگونی برای این آسیب بیان شده است. البته، جادارد که خوانندگان این نوشتار، برای یک بار هم که شده، در این زمینه، به دعاها ی ویژه ی امام زمان (علیه السلام) در عصر جمعه مراجعه کنند تا ببینند امام غایب، برای حل مشکل ها و چالش های دوران غیبت خود، چه راه حل هایی مطرح کرده است.

بنابر این، باز رفع هر گونه ابهام برای منتظران و یار د آشکالات احتمالی و رفع مشکلات قطعی، آسیب های دوران غیبت امام مهدی (علیه السلام) شناسانده و زدوده می شود، و راه جلوگیری از ضررهای احتمالی نیز بیان می گردد.

البته، برخی آسیب های مطرح شده، حتی در عصر حضور امام معصوم نیز مشاهده می شود. تاریخ ما، این آسیب ها را به طور فراوان نشان می دهد. تعداد و نوع آن ها، بستگی به درجه ی رشد فرهنگی جامعه و افراد با ایمان دارد.

در دوران غیبت، زمینه برای آزمایش برتر فراهم می گردد و با خالص شدن نیروهای تحت امر امام (علیه السلام) معجزات الهی، زمینه ی ظهور خواهد داشت.

تاریخ اسلامی ما، نشان داده است که بیش ترین آسیب ها و ضربه ها، زمانی است که نیروهای ناخالص از نیروهای خالص جدا نشده اند و دوستان از دشمنان، تمیز داده نشده باشند،

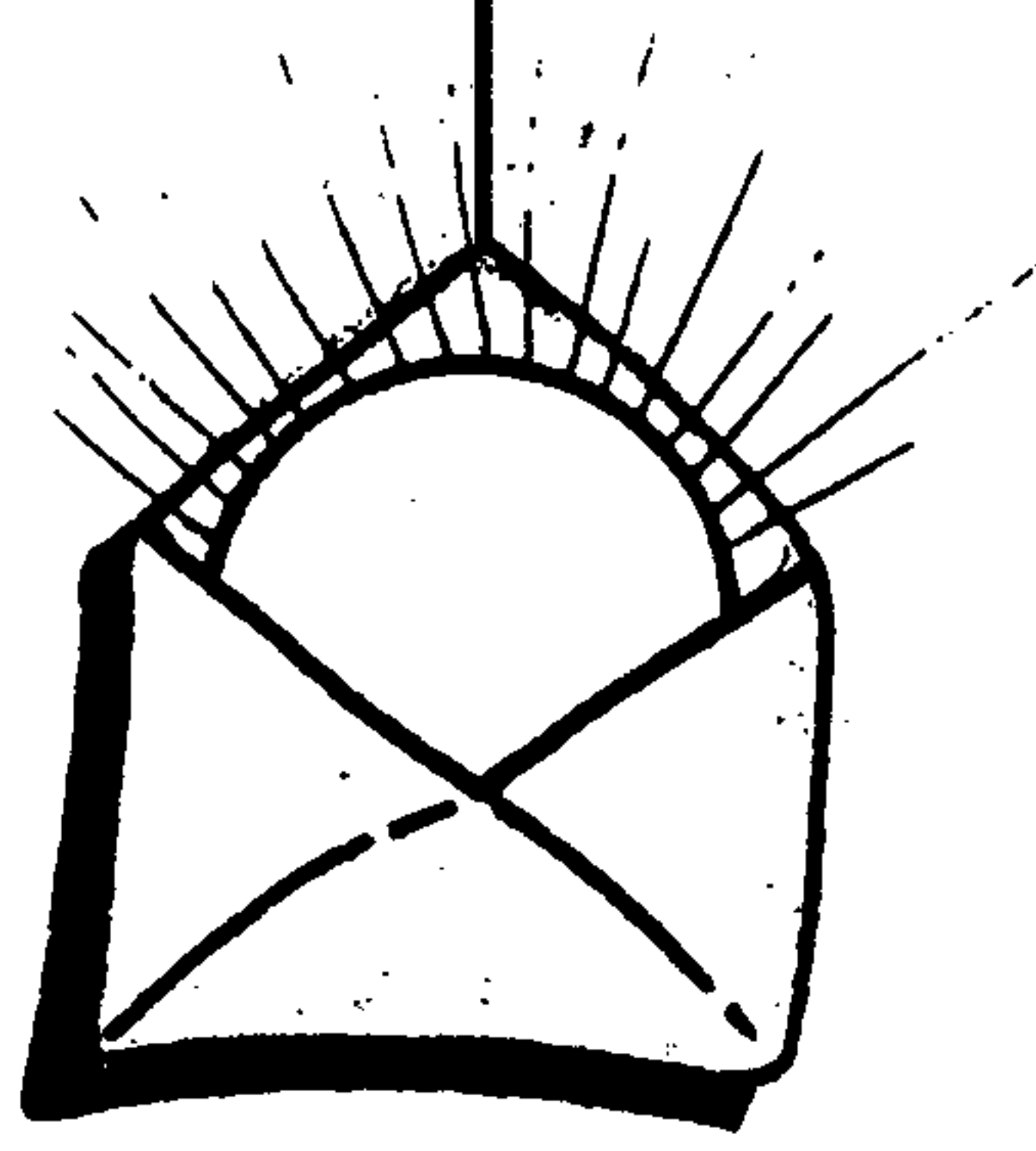

انظر

۳۲۶

و در حقیقت، دشمنان واقعی، در لباس دوستان نزدیک در آمده باشند.
بنابر این، بالا رفتن سطح آگاهی و بالا بودن ذخیره‌ی تجربیات سخت در دوران غیبت،
دو اصل اجتناب‌ناپذیر برای رسیدن نیروهای تحت امر حضرت (علیه السلام) به وضع مطلوب
است.

در بحث آینده، به مشکل رهبری در دوران غیبت کبراباید پردازیم و راه حل آن را از منظر
امام مهدی (علیه السلام) با زاویه‌ی دید تاریخی مطرح و بررسی کنیم. ان شاء الله تعالی

انظار

۳۲۷

سال دوم / شماره‌ی ششم / زمستان ۸۱

۱- منظور، دعایی است که سید بن طاووس آن را ذکر کرده است. این زیارت، در آخر مفاتیح الجنان نقل شده است. آغاز آن: «اللهم اعرفنی نفسک...» است.

۲- کتاب‌های تبیین‌کننده‌ی سنت‌های تاریخی قرآن، خصوصاً تفسیر موضوعی شهید سید محمدباقر صدر، در این جا راه‌گشا است.

۳- ویکون یقیننا فی ذالک کیفیننا بقیام رسولک (صلی‌الله‌علیه‌وآله) (دعای عصر روز جمعه، مفاتیح الجنان، ص ۷۸۳، انتشارات علمیه‌ی اسلامیّه).

۴- معارج: ۶-۷.

۵- این دعاها و زیارت‌نامه‌ها را در سرتاسر کتاب شریف مفاتیح الجنان می‌یابیم.

۶- در تفسیر آیه‌ی شریفه «وقل اعملوا فسیری الله عملکم ورسوله والمؤمنون» روایات فراوانی در عرضه‌ی اعمال بندگان بر پیامبر و امامان معصوم رسیده است. در عصر غیبت، فلسفه‌ی این کار بسیار قابل توجه و تأمل‌بیش‌تر است.

۷- در شب قدر، ملائکه و روح، بر حجت خدا، در هر عصر فرود می‌آیند. همه ساله، این پدیده‌ی بسیار مبارک و مهم، تحقق می‌یابد.

۸- نایبان عام امام زمان (علیه السلام) عالمان فرهیخته و عادل و باتقوا که شایسته‌ی منصب رهبری مردم از طرف او در عصر غیبت هستند، نشانه‌های حضور خط امامت و ولایت در صحنه‌ی زندگی فردی و اجتماعی مردم‌اند. ارتباط با آنان در امر تقلید در احکام دین و رساندن خمس

و زکات و ادای حقوق مالی ویژه‌ی منصب امامت به نایبان امام زمان، نشانه‌ی ضرورت برقراری ارتباط تشکیلاتی - مذهبی (اعتقادی و عاطفی) با خط امامت است. این کار، یادآور وجود و حضور او، از جهتی، و نشان‌دهنده‌ی مظلومیت او، از جهتی دیگر است که مؤمنان را در انتظار ظهور او آماده‌تر می‌کند؛ زیرا، هیچ کس جایگزین امام معصوم نمی‌شود. این مطلب، در تار و پود فرهنگ شیعیان نهفته است.

۹- البته، جمع‌آوری و نشر آثار و برکات وجودی امام زمان

(علیه السلام) در ترویج نام و یاد او بسیار مؤثر است.

سهیم بودن انسان در این امر و احساس او به سهیم بودن‌اش در این زمینه، در باروری ایمان او و اعلام آمادگی برای ظهور امام (علیه السلام) بسیار مؤثر است.

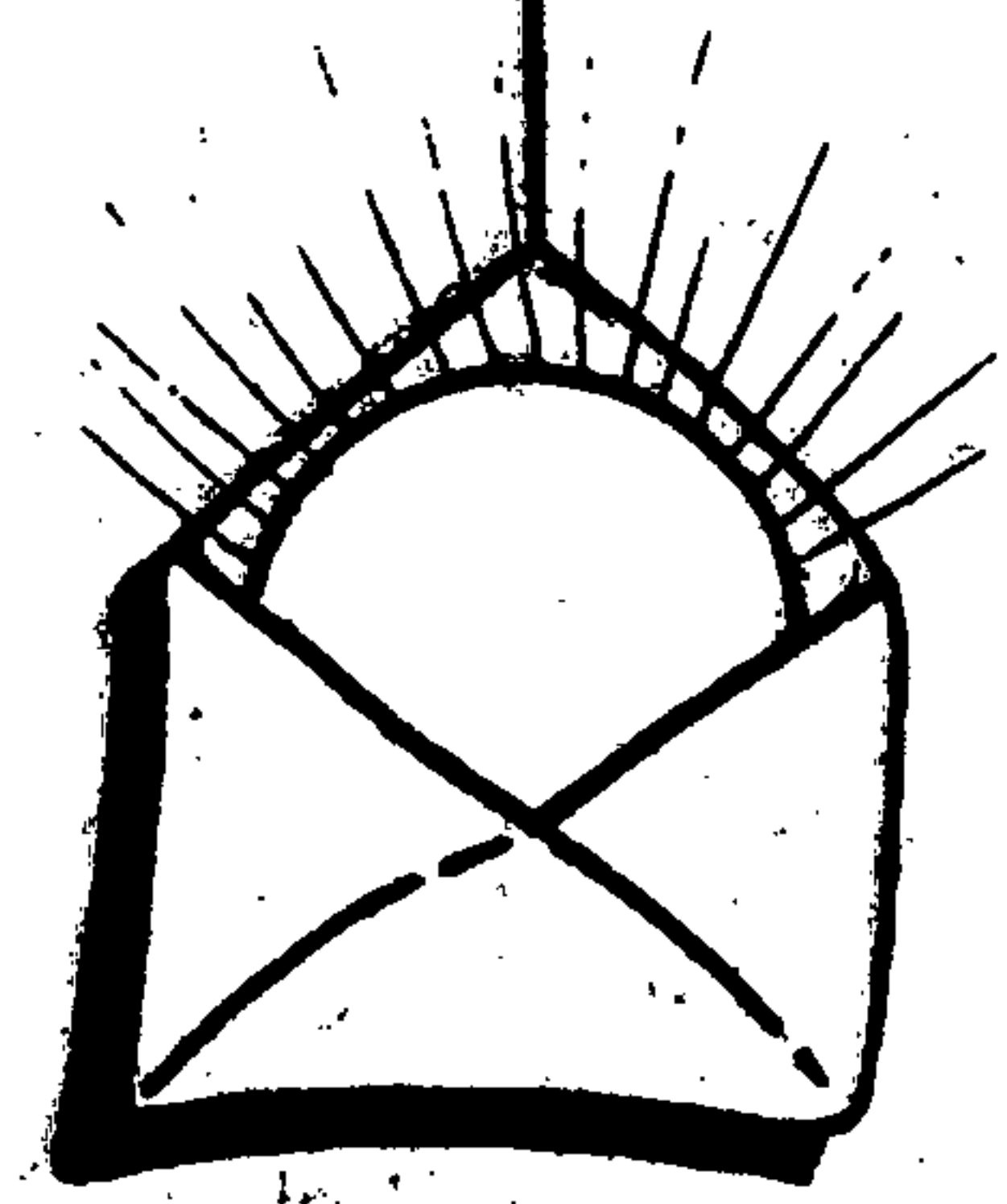
۱۰- مثلاً در آخر دعای افتتاح، در شکایت‌های مطرح شده، مهم‌ترین آسیب‌ها، تذکر داده شده است.

۱۱- در دعای مورد اشاره در پاورقی شماره‌ی ۱ همه‌ی

برنامه‌های حضرت در زمان ظهور، به طور نسبتاً مفصل یادآوری شده است در حقیقت، خطوط روشن حرکت امام و اهداف مورد نظر او در این نهضت جهانی، بیان گردیده است.

۱۲- جمع‌بندی و طبقه‌بندی محتواهای نغز‌کلیه‌ی دعاها و

زیارت‌نامه‌های ویژه‌ی حضرت مهدی (علیه السلام) عموماً، کاری بسیار مهم و مفید و ضروری به نظر می‌رسد که بویژه برای یاران و منتظران حضرت، بسیار مفید است.

انتظار

۳۲۸